

Óli Jacobsen

FØROYINGAR Á STÓRHVALAVEIÐU
Í SUÐURÍSHAVINUM

1. Partur

Føroyingar hava altíð havt hug at royna fjarar leiðir at vinna lívsins breyð. Hetta sæst millum annað í okkara royndum við stórhvalaveiðu í Suðuríshavinum. Í bók síni um Lopra og hvalastøðirnar har, greiðir Erling Poulsen frá royndum, sum norðmenn gjørdur við hvalaveiðu á hesum leiðum fyrst í hini øldini saman við føroyskum íleggjarum.

Vit hava fyrr havt frásøgnina um Thomas Jacobsen av Skipanesi. Hann fór í 1913 til Suður Georgia at arbeiða á eini hvalastøð, og har hitti hann m.a. kenda pólgranskaran Sir Ernest Shackleton. Thomas arbeiddi umborð á skipi hansara "Endurance" og har komu teir at kennast.

Nýggj roynd í Suðuríshavinum

Í 1946/47 vóru føroyingar á stórhvalaveiðu í Suðuríshavinum við hollendarum

Tað er nokk so fitt av skrivaðum tilfari um henda partin av okkara vinnusøgu.

Í hvussu er hava tveir mans skrivað dagbók frá hesum túrinum. Teir eru Mikkjal Gulklett í Nólsoy og Herlon Jacobsen (í Kálvalíð) í Miðvági.

Dagbókin hjá Mikkjali er serliga nágreinilig frá tí, farið varð úr Føroyum.

Ein av manningini var Marius Kamban, ættaður úr Havn. Sonur hansara Poul Kamban, sum er bústandi í Danmark, hevur skrivað um hesa søguna hjá pápanum, har vit báðir hava samstarvað. Hann hevur eisini gjørt eitt drúgt kanningararbeiði, m.a. við vitjan á sjóvinnusavninum í Amsterdam. Hann hevur eisini frásøgn frá mammu síni, sum 97 ára gomul. Hansara frásøgn er eisini partur av hesi frásøgn.

Vit hava fyrr greitt frá søguni hjá Marius, sum tá ið hann var í Barentshavinum. við italenskum trolara undan heimsbardaganum. Hetta er eisini ein serligur partur av okkara fiskivinnusøgu, sum vísir at føroyingar ikki bakka fyri avbjóðingum.

Vit hava eisini havt áhugaverdu søguna hjá verfaðir Marius, Poul Carl av Eiði, sum fleiri ferðir varð skotin niður av kavbáti undir fyrra heimsbardaga.

Tað var so heppið, at Mikkjal hevði keypt sær eitt fototól og hevði tað við á túrinum. Hann tók ein hóp av myndum. Martin Tórgarð tók eisini myndir eins og fleiri góðar myndir eru í frásøgnini hjá Poul Kamban.

Eitt íkast og kelda til hesa frásøgn er eisini samrøða um hesa ferðina, sum Norðlýsið hevði í 1975 við Karsten Hansen úr Svínoy og Johannes Heinesen, ættaður úr Múla.

Fóru syngjandi avstað

Mikkjal var føddur í 1915. Fyrsti túrurin

Aftaná heimsbardagan gjørdist stórhvalaveiða í Suðuríshavinum ein partur av føroyskari vinnusøgu. Vit fara í nøkrum pørtum hava samandrætt av hesi søgu

hjá Mikkjali til skips var, tá hann 15 ára gamal fór við "Gracie" í 1930. Skipari var Jacob Nielsen – í Liða, ættaður úr Nólsoy og systkinabarn Mikkjals. Mikkjal sigldi til hann fór í land í 1960.

hevði nevniliga góðan lærara í føroyskum. Hesin var Símun Simonsen, ættaður av Brúnni í Norðragøtu.

Hesin fyrsti parturin verður um ferðina hjá hvalamonnum til Holland og

"Smil imens jeg kysser dig farvel,
Hvert af dine kys mig bringer held,
Bed for mig, min egen
dertil vi ses igen".

Hollendarar høvdu brúk fyri lýsi

Grundarlagið fyri hesi søgu er stóðan í Hollandi beint eftir kríggið. Her var stórir tørvur á lýsi til framleiðslu av til dømis margarini. Eisini hevði Holland eitt ynski um aftur at blíva ein stór hvalaveiðutjóð eins og í gomlum døgum. Tískil var stovnað *Samtakið fyri hollenska hvalaveiðu*, hvørs uppgáva var at endurskapa hesa gomlu hvalaveiðuna.

Men tá ið aldagamla hollenska hvalaveiðan endaði longu í 1872 vóru allar royndir á økinum farnar í grøvina. Tí var neyðugt at leita sær hjálp í øðrum londum. Tí vendu teir eyguni móti Noregi og Føroyum, sum áttu fólk við royndum á økinum.

Eisini var neyðugt at keypa skip til hetta endamálið. Tískil vórðu í 1945 keypt nýggju skip til ætlaðu hvalaveiðuna. Hetta vóru átta skip, sum skuldu veiða hvalin, og so eitt stórt móðurskip, har veiðan skuldi virkast. At umbyggja móðurskipið til endamálið var ikki ein smávegis uppgáva. Ikki minst tí at til komandi manningina, sum skuldi telja 250 mans, skuldu byggjast kømur, toilettir, messur og aðrir hentleikar. Móðurskipið varð kallað Willem Barendsz eftir tí gitna sjófararnum, sum hevur lagt navn til Barentshavið, ið er ógvuliga kent í Føroyum.

Sjálvir hvalabátarnir kravdu ikki so stóra umbygging, men teir fingur oljufýrdar maskinur, sum gjørdi tað nógv lættari enn at nýta kol.

Lýst verður eftir føroyingum

Meðan alt hetta hendir í Hollandi, verður á sumri 1946 sett ein lýsing í Dimalætting eftir fólki til hesa verkætlan. Tann sum stóð fyri lýsingini var Louis Apol, kendur hollendari í Føroyum, sum var giftur við Sannu Reinert úr Norðradali.

Tað var brúk fyri bæði yvirmonnum og dekkarum, og bestu móguleikar høvdu menn, sum høvdu royndir á hvalaveiðu. Roknast kundi við at vera burtur í sjei mánaðir. Lønin var fóst løn og bonus. Eisini var lovað manningini forskot hvønn mánaða. Ferðin aftur og fram úr Føroyum til Holland varð goldin av reiðarinum.

Ein arbeiðsmaður á móðurskipinum fekk kr. 285 um mánaðin + 1,86 oyru fyri hvørja framleidda tunnu av olju.

Men á einum hvalaveiðuskipi var mánaðarlønin 325 + fleiri ískoyti sum tilsamans vóru 7,07 fyri hvørja tunnu av lýsi. Yvirmenn fingur sjálvsagt meira enn hetta. Tað var nú bonussið sum taldi mest, og inntøkan hjá nógvum av føroyingunum kom at liggja um kr. 8.000 fyri umrødda

Manning søkist til hvalaveiðu
í Suðuríshavinum

Við Willem Barendz Ekspeditióin, Amsterdam, til komandi hvalaveiðutúr í Suðuríshavinum ynskist henda manning: Til hvalabátar: stýrimenn, maskinistar, eldkyndarar og matrósar. — Til kókaríð: flensarar, kókarar, lemmarar, skerarar og arbeidarar. Hýrir og prostantsatsir sum fyri norskar ekspeditióinir. Fólk, ið hevur arbeitt við hvalastøðir og hevur siglt við hvalabátum, verður líkið framum.

Inntøkan fyri veiðutíðina 1945—46 hevur liggið um 5000 til 7000 kr. fyri kókaríð, yvirtíð og prosentir froknað. Inntøkan hjá stýrimonnum og maskinistum liggur nakað væl hægri. — Túrurin varar um 7 mánaðir. Ekspeditióin siglur úr Amsterdam í byrjanini av oktober og verður væntað aftur fyrrapartin í mai. Manningin fær hía ferð fram og aftur. Lønin kann verða goldin í føroyskum krónum ella, um tað verður ynskt, í sterling. — Familjan heima kann fáa útgjöld hvønn mánaða gjøgnum banka í Tórshavn.

Umsøkjandi mega sum skjótast venda sær til undirritaða.

L. W. Apol,

tlf. 385 & 390, skrivstova Landshandilens.

Lýsingin eftir manning.

Mikkjal giftist við Hildibjørt Jacobinu Katrin Debes úr Kollafirði, fødd í 1927.

Hildibjørt og Mikkjal búðu fyrst í Havn, men fluttu til Nólsoyar við tveimum teimum yngstu børnunum, tá ið flakavirkið var sett á stovn í 1976. Har arbeiddi Mikkjal til 1986, tá hann gjørdist avlamin.

Hann doyði í 1990.

Mikkjal var er ein mentaður maður, og hann skrivaði reint føroyskt mál. Hann

tilriggingina at fara avstað. Hetta hevur eisini verið eitt serligt upplivsi hjá hesum føroysku veiðumonnum.

Kona Mikkjal, Hildibjørt, greiddi frá, at tann dagin, hann og hinir nólsoyingarnir fóru avstað, var hon á veg til neytar. Tá hoyrði hon Martin Tórgarð sita og spæla harmoniku, meðan teir stevndu út frá gomlu brúnni í Nólsoy. Hann sang: